

Alzheimer Hastalığı

Nedir ?

Yaşlılar arasında, kişinin günlük aktivitelerini yapabilme yeteneklerinde ciddi bozuluklara yol açan, en yaygın demans şekli Alzhemimer Hastalığıdır (AH). Bu hastalık beyinin düşünceyi, hafızayı ve konuşmayı kontrol eden bölümlerini etkiler. Bilim adamları her gün yeni bilgiler edinmesine rağmen halen AH'nın nedenleri tam olarak bilinmemektedir ve kesin tedavisi olmayan bir hastalıktır.

Alzhemimer hastalığı, 1906 yılında Alman Hekim Alois Alzheimer'ın nedenini anlayamadığı zihinsel bir hastalıktan hayatını kaybeden bir kadın hastanın beyin dokusundaki değişiklikleri fark etmesi ile "Alzheimer Hastalığı" adını almıştır. Dr.Alois Alzheimer beyinde anormal kümeleşmeler (şimdiki adıyla Amiloid Plakları; Bazı patolojik durumlarda dokularda toplanarak amiloidaz'a sebep olan nişastaya benzer özelliklere sahip protein bileşiği) ve sinir lifi düğümleri (şimdiki adıyla Nörofibriller düğüm) olduğunu fark etti. Bugün beyindeki bu plak ve düğümler Alzhemimer hastalığı'nın tanısı için en önemli belirtilerdir. Bunun yanı sıra, beyinde hafıza ve beyin aktiviteleri için önemli bölgelerdeki sinir aktivitelerinin kaybı söz konusudur. Ayrıca, beyine gelen ve giden mesajların taşınmasında görevli olan

sinir hücrelerinden salgılanan kimyasal maddelerin miktarında azalma da söz konusudur. AH sinirler arasındaki mesajları bloke ederek normal düşünme ve hafıza'nın karışmasına neden olur.

Sebepleri ?

AH'nın sebepleri halen tam olarak bilinmemektedir. Muhtemelen tek bir faktör değil kişiden kişiye değişen bir çok faktör etkilidir.

- AH için en önemli risk faktörü yaştır.
- Kalıtsal geçmiş de önemli bir risk faktörüdür. Bilim adamları bir çok AH vakasında genetik faktörlerin rolü olduğuna inanmaktadırlar. Örnek olarak 30-60 yaş arası nadir görülen AH vakalarında genetik faktörlerin rolü olduğu bilinmektedir, fakat 65 yaşın üzerindeki vakalarda (ki bunlar daha sık görülür) genetik faktörlerin doğrudan etkisi görülmemiştir.
- Bu vakalar için en önemli risk faktörü Apolipoprotein E(ApoE)'dir. Bütün insanlarda kanda kolesterol taşınmasına yardımcı olan ApoE vardır. ApoE geninin 3 formu vardır. Bir formu kişiyi AH den korur, bir formu bu hastalığa eğilimin gelişmesini sağlar, bir formunun da etkisi bilinmemektedir.

Alzhemimer'lı Hastalar Ne Kadar Yaşayabilir?

AH, zayıf hafıza problemleri ile başlayan geniş beyin hasarı ile sona eren ve yavaş ilerleyen bir hastalıktır. Hastalığın ilerlemesi ve değişikliklerin gerçekleşme hızı kişiden kişiye göre değişir. AH hastaları tanıdan sonra genellikle 8-10 en fazla 20 yıl kadar yaşayabilirler.

Belirtileri Nelerdir?

AH yavaş başlar. İlk belirti hafif unutkanlıktır. AH'lı kişiler genel olayları, aktiviteleri, ailedeki kişi veya olayları hatırlamakta zorlanırlar. Önceden kolaylıkla çözülen matematik problemleri, çözülemeyecek problemlere dönüşür. Aşağıda verilen 7 belirti, halen AH'nın 7 işareti olarak bilinmektedir:

- Aynı soruyu defalarca sormak,
- Aynı hikâyeyi sürekli kelimesi kelimesine tekrar etmek,
- Yemek pişirmek, kağıt oynamak, onarım yapmak gibi önceden gündelik olarak kolaylıkla yapılan olayları hatırlamada zorlanmak,
- Fatura ödemeyi, para üstünü almayı unutmak ,
- Bildik çevrede kaybolmak,
- Banyo yapmayı ihmal etmek, sürekli aynı kıyafetleri giymek, banyo yaptığı konusunda ısrarcı olmak,
- Önceden kimseye danışmadan aldığı kararlarda karar alamamak.

AH belirtileri kişi ve aile için problem olmaya başlar. Sonuç olarak tıbbi yardıma ihtiyaç duyulur. Mesela : İleri safhadaki AH hastaları diş fırçalama, saç tarama gibi çok basit günlük işleri bile yapmakta zorlanırlar. Hastalığın ilerleyen safhalarında anlama, konuşma, okuma, yazma kabiliyetlerinde problemler başlar. Uzun süre net düşünemezler, saldırgan veya huzursuz olurlar. Evin çevresinden fark etmeden uzaklaşarak kaybolabilirler. Yani hastalar sürekli bir bakıma ihtiyaç duyarlar.

Nasıl Teşhis Edilir?

Bugün AH'nın tek kesin tanı yöntemi beyin dokusunda plak ve düğümlerin varlığının tespitidir. Ancak, beyin dokusunun incelenmesi için hekimlerin otopsi yapmaları gerekmektedir. Bu yüzden hekimler tanı sadece "olabilirlik" üzerinde dururlar. Bazı özel merkezlerde AH'nin %90 doğrulukta teşhisi yapılabilmektedir. Bunun için hekimlerin kullandığı bir çok yöntem vardır. Bunları kısaca özetlersek :

- ✓ Tam tedavi hikâyesi: Kişinin genel sağlığını, eskiden yaşadığı sağlık problemlerini ve günlük olarak yapmakta zorlandığı etkinliklerinin incelenmesi,
- ✓ Tıbbi testler: Kan, üre, omurilik sıvısı testleri, hekimin değişik belirtilere sebep olabilecek diğer vakaları teşhis etmesinde yardımcı olur.
- ✓ Nörofizyolojik testler: Hafızayı, problem çözme kabiliyetini, dikkati, saymayı ve konuşma kabiliyetini ölçmeye yarar.
- ✓ Beyin taramaları: Hekime beyinde bir anormallik olup olmadığı hakkında bilgi verir.

Tıbbi testler hekime , Alzhemimer ile benzer belirtilere sebep olabilecek diğer hastalıkların varlığı hakkında da yardımcı olur. Mesela : Tiroid , ilâç reaksiyonları, depresyon, beyin tümörleri, beyindeki damar hastalıkları da AH'na benzer belirtilere neden olabilirler.

Tedavide Şu Anda Hangi İlaçlar Kullanılıyor ?

Hiç bir tedavi yönteminin AH'nı durduramamasına rağmen bazı ilâçlar hastalığın erken safhasındaki

belirtilerin ilerlemesini engelleyebilir. Mesela :

- Tacrine (cognex),
- Donepezil (arript),
- Rivastigmine (exelon),
- galantamin (raminyl)'dir.

Bazı ilâçlar da AH'nın uykusuzluk, ajitasyon, amaçsız davranışlar, anksiyete, depresyon gibi belirtilerinin kontrol edilmesine yardımcı olarak hastaların ve hasta yakınlarının daha rahat olmasını sağlar.

Son onaylanan ilâç tedavisi Namenda (memantine) N-metil-D-aspartat (NMDA) antagonistidir. Bu ilâç hastalığın ilerleyen safhasındaki ciddi belirtilerin geciktirilmesini sağlayarak kişiye ve yakınlarına yarar sağlar. Mesela : Hastanın kendi başına tualete gidebilme gibi günlük işlerini daha uzun süre sürdürebilmesini sağlamaktadır.

Bu makale ile eczanenize gelen AH'lı hasta veya yakınlarına , bu hastalık hakkında genel bilgileri vermeye çalıştık.Yararlı olacağına inanıyoruz.

Ecz.Melda Ciba

Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi